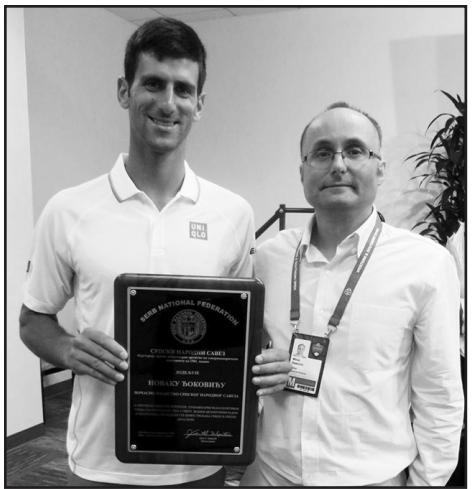

AMERIKA INTERVJU, MILOŠ RASTOVIĆ:

Reprinted from SERBIAN TIMES Published December 29, 2019 By Antonije Kovačević

Tennis Champion Novak Djokovic with Miloš Rastović

Milos Rastovic: "Srbi su jaki jedino kad su složni, što nas više bude na Popisu 2020 to ćemo imati veći uticaj u Americi"

Bilo bi poželjno da se što veći broj Srba odazove na predstojeći popis u SAD. Veći broj registrovanih Srba na popisu omogućio bi da Srbi budu uticajniji, kako u lokalnim sredinama u kojima žive, tako i u društvenom i političkom životu Amerike u celini.

Miloš Rastović rođen je u Somboru, gde je završio osnovnu školu i gimnaziju. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Beogradu, sa temom: „Večno ponavljanje istih u Ničeovoj filozofiji.“ Osam godina je bio profesor filozofije, nakon čega počinje njegova američka odiseja. Magistrišao je filozofiju u Pittsburghu, gde je prethodnih godina objavio mnogo radova iz domena filozofije, politike i slavistike, te postao član mnogih naučnih udruženja. Trenutno radi kao koordinator za kulturu pri Srpskom narodnom savezu (Serb National Federation) iz Pittsburgha, najstarijem srpskom udruženju u Sjedinjenim Američkim Državama

Iako o tome ne voli da priča, njegovom zaslugom Novak Đoković i Emir Kusturica postali su počasni članovi Srpskog narodnog saveza. Uz sve to, on je i naš kolega novinar, redovni autor „Amerikanskog Srbobrana“, najstarije srpske novine u svetu, koja bez prekida izlazi od 1906. Pre nekoliko godina prihvatio

SCENARISTA NOMINOVAN ZA OSKARA: Miloš Rastović, filozof, novinar, kulturni delatnik

se pisanja scenarija dokumentarnog filma "Teslin narod" o istoriji Srba u SAD. Epilog: film je ove godine nominovan za Oskara.

Priču počinjemo od Srpskog narodnog saveza... Miloša, kao odličnog poznavaca istorije srpske emigracije u SAD, pitamo da nam kaže nešto više o SNS, njegovim osnivačima, idejama i ciljevima sa kojim je osnovan, principima na kojima danas počiva...

Srpski iseljenici koji su došli u Ameriku krajem devetnaestog i početkom dvadesetog veka su se u svojoj rodnoj zemlji bavili zemljoradnjom, stočarstvom i ribarstvom, ne sluteći da će na novom kontinentu raditi u rudnicima i čeličanama. U to vreme radnici nisu bili organizovani u sindikate niti su imali zdravstveno osiguranje. Zbog velikih nesreća koje su se događale i teških uslova rada, radnicima i njihovim porodicama je bila potrebna zaštita i finansijska sigurnost. Iz potrebe da se radnici osiguraju i zaštite na radu počela su se osnivati bratska i dobrovorna društva koja su nudila radnicima i njihovim porodicama sigurnost i finansijsku stabilnost. Godine 1901. Sava Hajdin iz Pittsburgha je oputovao za Njujork kako bi dobio podršku od Nikole Tesle, tada već priznatog srpsko-američkog naučnika i pronalača, za osnivanje jednog takvog društva. Uz Teslinu podršku, Hajdin je osnovao Srpski pravoslavni savez Srbobran iste godine i postao njen prvi predsednik. Na konvenciji 1929. godine Srpski pravoslavni savez Srbobran se ujedinio sa Slogom, Srbadijom i Svesnom Srbadijom i tako dobio naziv Srpski narodni savez. Na toj konvenciji Mihajlo Pupin je postao njen počasni predsednik, a Nikola Tesla 1935. godine. Sava Hajdin je istakao u svojim sećanjima da je temelj Srpskog narodnog saveza američki demokratski ideal, a to je raditi sa ljudima i za ljudе. Za Hajdina „Savez“ treba da bude centar srpstva i svetosavske tradicije u Americi. Ovim ciljevima „Savez“ se rukovodi i danas u svom radu. Izdajemo i magazin „Amerikanski Srbobran“, koji je zvanično glasilo SNS, to su ujedno i najstarije srpske novine koje izlaze u kontinuitetu od 1906. godine na američkom kontinentu. „Amerikanski Srbobran“ je izlazio na početku samo na cirilici. Tridesetih godina prošlog veka je bila dodata engleska sekacija kako bi se prva generacija iseljenika kojima je engleski jezik bio maternji više upoznala sa srpskom kulturom i tradicijom. Danas „Amerikanski Srbobran“ ima srpsku i englesku sekiju i izlazi dva puta mesečno.

Ko su bili prvi članovi Srpskog narodnog saveza i koliko su Srbi u to vreme bili jedinstveni i svesni toga da se samo dobrom organizacijom mogu izboriti i ostvariti svioja prava?

U Pittsburghu, Pensilvaniji, gde je i osnovan SNS, bazu su činili mahom doseljenici koji su radili u čeličanama, metalskoj industriji. Oni su krajem devetnaestog veka došli uglavnom iz Krajine (Like, Korduna i Banije). Sava Hajdin u svojim sećanjima kaže da su prvi Srbi koji su došli u Ameriku iz tog dela

UVEK ŠPREMNI ZA POMOĆ OTADŽBINI Članovi SNS na konvenciji 1943.godine

Krajine bili Nikola Vujnović iz Gomira 1886. godine, Milenko Maravić 1887. godine i Petar Vignjević 1888. godine. Nakon njih, došli su: Nikola Maravić, Stevo Trbović, Adam Maravić, Mićo Stipanović, Rade Mamula i Lazo Mrvoš. Oni su došli iz Dubrave, Plaškog, Primislja, Vojnića i drugih mesta. Okupljali su se u srpskim klubovima, dobrovornim i potpornim društvima. Većina iseljenika nije govorila engleski jezik tako da su dobrovorna i potporna društva bila neka vrsta duhovnog doma. Kada se jedan deo čeličana i rudnika zatvorio 1980-1990-tih godina, veliki broj američkih Srba je otišao u potrazi za poslom u druge američke države. Danas druga, treća i četvrta generacija američkih Srba uglavnom ne koristi srpski jezik, ali su se običaji i nasleđe održali. Srpska pravoslavna crkva je imala veoma važnu ulogu u očuvanju srpskog etničkog i verskog identiteta u Americi. Ona je jedan o glavnih temelja srpskog identiteta. Srpski iseljenici su od samog početka čuvali svoju veru. U starim izdanjima „Amerikanskog Srbobrana“ iz 1920-tih i 1930-tih godina može se pročitati da je veliki broj radnika gubio život u rudnicima i čeličanama. Jedna od nesreća se dogodila na Sv. Nikolu kada je 400 rudara izgubilo život. Među nastradalima nije bilo Srba jer su ostali kod kuće da slave slavu. To je možda jedan primer koliko je važno održavati običaje i tradiciju.

AMERIKANSKI SRBOBRAN: Najstarija srpska novina u svetu koja u kontinuitetu izlazi od 1906

Zanimljivo je da SNF, za razliku od većine drugih srpskih organizacija, posluje kao kompanija... Poslovi sa osiguranjem donose prihode, od kojih se posle finansiraju humanitarne akcije i kulturne manifestacije... Šta nam možete reći o tome, kako funkcioniše taj concept, koji se očigledno pokazao kao uspešan?

Srpski narodni savez od osnivanja 1901. godine je dobrovorno društvo koje obezbeđuje životno osiguranje i štendnu saglasno sa potrebama njegovih članova. Duga tradicija prodaje životnog osiguranja i štendne kao i način rada i usluga i njeni osiguranici su učinili da Srpski narodni savez postane cenjeno dobrovorno društvo u Americi. On istorijski pomaže srpske pravoslavne crkve, dečije crkvene kampove, sportske, kulturne i društvene manifestacije u cilju očuvanja srpskog etničkog i verskog identiteta. „Savez“ takođe nudi stipendije učenicima i studentima na koledžima i univerzitetima i tako pomaže školovanje njenih članova. Drugim rečima, za razliku od komercijalnih osiguravajućih društava, Savez je neprofitna organizacija koja svoj dohodak ulaže u očuvanje srpske kulture i tradicije više od sto godina. Ulaganjem u Srpski narodni savez se ulaze u budućnost srpskih porodica i očuvanje našeg etničkog identiteta u Americi. Veoma smo ponosni na ono što je postignuto do sada. Glavna ideja je da Srbi u Americi imaju jednu krovnu organizaciju koja će štititi njene interese i pomagati njene članove. U tom smislu, pozivamo naše ljude da se učlane i pomognu naš i svoj rad. To je način da očuvamo svoj etnički identitet u Americi.

Kakve sve kulturne, sportske i humanitarne manifestacije organizuje SNS?

Srpski narodni savez pomaže humanitarne organizacije Lajflajn Čikago i u mnogim prilikama se odaziva pozivu kada se sakuplja pomoć za maticu. Svake godine „Savez“ organizuje najstariji srpski košarkaški turnir u Americi od 1936. godine. Godine 2020 turnir će biti održan u Detroitu u državi Mičigen od 12 do 13. juna. Pozivamo sve zainteresovane da učestvuju i da se druže kako bi stekli nova poznanstva. Takođe, svake godine se organizuje zimski i letnji golf turnir. Iduće godine zimski golf turnir će biti u Feniku u državi Arizoni od 20 do 22. februara, a letnji u Servilu u državi Indijani od 30. jula do 1. avgusta. Takmičenje u kuglanju od 10 do 11. oktobra u Vindzoru u Kanadi. Manifestacija „Tri srpska dana“ se tradicionalno organizuje od 1917. godine u Pittsburghu. 2016. na stogodišnjici proslave ove manifestacije u Kenivud parku, ova manifestacija je od grada Pittsburgha proglašena najstarijom etničkom manifestacijom, a njenovo izdanje biće od 17 do 19. jula iduće godine u Pittsburghu. Učesnici ove manifestacije prvo dana imaju vožnju brodom rekama Pittsburgh; drugog dana je predstavljanje tradicionalnih folklornih igara u Kenivud parku i trećeg dana je piknik na crkvenom imanju. Svake godine se organizuje i Festival srpskog filma na Pittsburghu univerzitetu koji je postao veoma popularan. Iduće godine će biti održan 25. aprila. Ove godine „Savez“ je proširio festival srpskog filma u Vašingtonu i Bostonu. Takođe, „Savez“ je organizovao promocije filma „Teslin narod“ u Pittsburghu i Vašingtonu. Ove godine 21. novembra smo organizovali značajan događaj „Jasenovac: neizgovoreni genocidi i holokost, 1941 – 1945“ u američkom Kongresu u Vašingtonu. To je bila prilika da se kongresmeni, senatori,

diplomate, strani ambasadori i američki mediji više upoznaju sa stradanjem Srba, Jevreja i Roma tokom Drugog svetskog rata. U okviru ovog događaja bila je prikazana izložba „Anatomija zaborava“ Narodne i univerzitetske biblioteke Republike Srpske. Ova izložba je planirana da bude putujuća po američkim gradovima. Nedavno smo organizovali predavanje na Pitsburškom univerzitetu o Karlu Maldenu, našem najpoznatijem holivudskom glumcu. Ovo predavanje je održao prof. dr. Predrag Petrović sa Beogradskog univerziteta. Na proleće 7. marta organizujemo „Srpsku noć“ u košarkaškoj areni u Klivlendu kako bi podržali našeg košarkaša Nikolu Jokića koji igra za Denver nagetse. Takođe, Srpski narodni savez svake godine daje podršku Novaku Đokoviću, srpskom proslavljenom teniseru, na njegovoj američkoj letnjoj turneji. On je postao počasni član Šrpskog narodnog saveza 2015. godine.

DVA SOMBORCA U AMERICI:
Nikola Jokić i Miloš Rastović

SNS uglavnom okuplja ljudi koji su treća, četvrta generacija Srba u Americi. Koliko je teško i kako uspevate da sačuvate te ljude na okupu, imajući u vidu asimilaciju koja, svedoci smo toga u poslednje vreme, neke porodice „usisa“ već u prvoj ili drugoj generaciji?

Kao što sam već pomenuo, delatnost „Saveza“ se zasniva na očuvanju srpske kulture i tradicije organizovanjem kulturnih, sportskih i društvenih manifestacija gde učesnici imaju priliku da se druže, više saznaju o svojoj kulturi, poreklu i jeziku. „Američki Srbobran“ ima srpsku sekциju novina, negujući cirilično pismo. Pomažemo folkloru društva kao što je „Tamburica“ koja je nekada bila deo Djukejn univerziteta. Ovaj ansambl u svom programu ima i srpske folklorne igre. Najvažnije je da podržavamo rad srpske pravoslavne crkve i crkvenih dečijih kampova. Deca iz tih kampova predstavljaju budućnost u očuvanju našeg roda u Americi.

Mnogi kao razloge za tu ubrzalu asimilaciju i brisanje tragova porekla i jezika kod Srba u SAD ističu činjenicu da je vrlo malo kulturnih sadržaja, naročito za decu, da nemamo dovoljno kulturnih centara (a i to što imamo slabo radi)... Šta Vi mislite o tome, gde vidite problem i kako sačuvati jezik, tradiciju i kulturu u današnje vreme?

-Najvažnija je porodica u očuvanju jezika i običaja. Ukoliko se jezik i običaji ne neguje u porodici, kasnije ih je mnogo teže očuvati i preneti sa jedne na drugu generaciju. Srpska pravoslavna crkva i srpske organizacije takođe mogu dosta da pomognu u očuvanju jezika, kulture i tradicije. Deo kulturnih sadržaja je pristupačan i na srpskoj televiziji koja je dostupna Srbima u Americi. Sa otvaranjem novih kulturnih centara u većim gradovima kao što su Njujork, Vašington, Čikago i Los Andeles, srpska kultu-

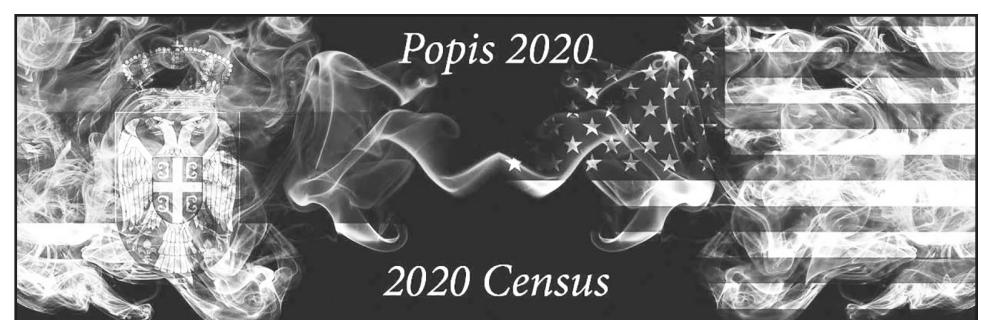
ra bi bila pristupačnija Srbima i Amerikancima da se upoznaju sa njom. Sirenje srpske kulture bi trebalo da bude jedan od ciljeva kulturnih centara. Republika Srbija, srpske organizacije i imućniji članovi srpske dijaspora bi trebali više da investiraju novac u katedre za učenje srpskog jezika na američkim univerzitetima i otvaranje kulturnih centara i time bi omogućili drugima da se više upoznaju sa našom kulturom i doprineli bi više njenom negovanju.

KULTURA I DUHOVNOST: Željko Mirković i Miloš Rastović, režiser i scenarista filma „Teslin narod“ sa vladikom istočnoameričkim Irinejem

Jedan od projekata koji vraća nadu jeste film „Teslin narod“ Željka Mirkovića, dokumentarac koji se ove godine nominovan za Oskara. Vi lično ste bili konzervator filma, a SNS je pomogao u promociji ovog filma. Šta vas je inspirisalo u vezi tog filma, u čemu je njegov značaj?

Drago mi je da je film prikazan u dve pune sale na festivalu srpskog filma u Čikagu u decembru. Film je takođe prikazan u mnogim američkim gradovima od Pittsburgha, Klivlenda, Bostona, Majamija do Njujorka, Los Andelesa, Vašingtona i drugih gradova kao i u Ujedinjenim nacijama u Njujorku i Harvard univerzitetu. Film „Teslin narod“ smo počeli da radimo 2014. godine. Kao scenarista filma, glavna ideja mi je bila pokazati šta su srpski iseljenici doneli sa sobom u „Novu zemlju.“ Oni su doneli ne samo svoje talente, spremnost da se žrtvuju za ideale slobode, već i svoju dušu. Duša nas razlikuje i uzdiže od drugih. Ona je magnet koja spaja sve Srbu bez obzira u kojoj državi ili kontinentu žive. Vladika Nikolaj Velimirović, koji je i sam bio iseljenik, o srpskoj istoriji u Americi je rekao: „Sve je to jedna zadržavajuća epopeja, započeta od onih srpskih seljaka, koji bežeći od tiranije česarske i sultanske doseliše u ovu zemlju slobode, ne da uživaju no da se što više osposobe nositi brige svetosavske i pomognu svojima na starom ognjištu nositi te iste brige i tako kroz stotinu i više godina.“ Ovaj film pokazuje ono što su srpski iseljenici u proteklih 200 i više godina doprineli u izgradnji Amerike i sveta. Kroz lik Nikole Tesle, srpskog naučnika i pronalazača, se opisuju dostignuća srpskih iseljenika u Americi. Teslina naučna dostiguća, moralni integritet i odanost srpskoj kulturi i nasleđu su postali spona koja spaja Srbu u svetu. Kao narod možemo biti ponosni na ono što smo postigli. Nadam se da će ovaj film pomoći da se Srbu kao narod više povežu i jasnije formuliraju svoje ciljeve na tragu naših velikana. Sa druge strane, film je namenjen i američkoj publici kako bi stekli bolji uvid u

IZLAZAK NA POPIS OD VELIKE VAŽNOSTI:
Srbima to može doneti benefit na lokalnu i globalnu

dostignuća srpskih iseljenika i njihovoj ulozi u izgradnji Amerike i sveta. Značajno je da je film arhiviran u mnogim bibliotekama kako bi se istraživači i sve one koje zanima istorija Srbija u Americi mogli informisati. Film je arhiviran u Kongresnoj biblioteci u Vašingtonu, Američkoj filmskoj akademiji u Los Andelesu, bibliotekama Harvard, Jejla, Njujorškog, Kolumbijskog, Oksforda, Pensilvanija univerziteta, Pittsburgha, Djukeln, Ohajo državnog univerziteta i drugim univerzitetima, Francuskoj nacionalnoj biblioteci u Parizu, Ruskoj nacionalnoj biblioteci u Petrogradu, Aleksandrijskoj biblioteci u Egiptu i drugim arhivama.

Koliko bi po Vašem mišljenju značio masovan odziv Srba na Popisu 2020, u smislu položaja i uticaja naše zajednice u SAD?

Bilo bi poželjno da se što veći broj Srba odazove na predstojeći popis stanovništva. Bilo bi poželjno da se što veći broj Srba odazove na predstojeći popis u SAD. Veći broj registrovanih Srba na popisu omogućio bi da Srbija budu uticajniji, kako u lokalnim sredinama u kojima žive, tako i u društvenom i političkom životu Amerike u celini. Matici bi bilo značajno kako bi izgradila bolji pristup srpskoj dijaspori u Americi i istovremeno proširila uvid u njen potencijal. U tom smislu, popis bi mogao pomoći učvršćivanju veza između dijaspore i matice.

Razgovarao: Antonije Kovačević
Foto: Serb National Federation/Arhiva

*St. Nicholas
Annual
Valentine's Dance*

FEBRUARY 15, 2020
ST. NICHOLAS CHURCH HALL
2110 HAYMAKER ROAD
MONROEVILLE, PENNSYLVANIA

DOORS OPEN AT 7:00 PM

MUSIC BY ORCHESTRA SOKOLI
OF LACKAWANNA, NEW YORK

MUSIC 8:00 PM - 12:00 AM